

Innst. 242 S

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:47 S (2015–2016)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Karin Andersen, Heikki Eidsvoll Holmås og Audun Lysbakken om tiltak for et anstendig arbeidsliv og mot sosial dumping

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen innføre Telemarksmo-
dellen som regelverk for alle offentlige innkjøp.
2. Stortinget ber regjeringen innføre solidaransvar
for offentlige byggherrer.
3. Stortinget ber regjeringen forsterke godkjen-
ningskravene i bemanningsforetaksregisteret og
sørge for at det stilles krav til bemanningsforeta-
kene om soliditet (kapitalkrav).
4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om
endring av arbeidsmiljøloven § 14-12 (2), slik at
avtaler om tidsbegrenset innleie bare kan inngås
der det er hjemlet i en landsomfattende overens-
komst.
5. Stortinget ber regjeringen innføre et treparts-
bransjeprogram for bemanningsbransjen for å
sikre gode arbeidsforhold og stanse brudd på
bestemmelsene om inn- og utleie.
6. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med par-
tene foreslå tiltak som kan øke organiseringsgra-
den i det norske arbeidslivet, som for eksempel å
heve fagforeningsfradraget.
7. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige
lovforslag for å sikre at bedrifter som begår
alvorlige lovbrudd, kan tvangsoppløses.

8. Stortinget ber regjeringen utrede å styrke mulig-
heten for å gi næringsforbud for aktører som
gjentatte ganger alvorlig bryter allmenngjørings-
loven.
9. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å
redusere dokumentasjonskravet i allmenngjør-
ingsloven.
10. Stortinget ber regjeringen sørge for at vedtak i
Tariffnemnda gjøres for fire år om gangen.
11. Stortinget ber regjeringen sørge for at beviskra-
vet ved forlengelse av et vedtak i Tariffnemnda
endres, slik at den part som krever at et allmenn-
gjøringsvedtak skal bortfalle, har bevisbyrden
overfor nemnda.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørel-
se av forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 10. februar 2016 om stats-
rådets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev
av 2. mars 2016 følger vedlagt.

Som ledd i komiteens behandling av represen-
tantforslaget ble det 2. mars 2016 avholdt høring i
saken. Følgende deltok på høringen:

- NHO
- NHO service
- Fellesforbundet
- Byggenæringens Landsforening
- Entreprenørforeningen – bygg og anlegg

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeid-
erpartiet, Dag Terje Andersen, Fredric

Holen Bjørdal, Lise Christoffersen og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Stefan Heggelund, lederen Arve Kambe, Bente Stein Mathisen og Bengt Morten Wenstøb, fra Fremskrittspartiet, Ingebjørg Amanda Godskesen og Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Venstre, Sveinung Rotevatn, og fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstø, mener Representantforslag 47 S (2015–2016) fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Karin Andersen, Heikki Eidsvoll Holmås og Audun Lysbakken om tiltak for et anstendig arbeidsliv og mot sosial dumping peker på flere urovekkende sider ved norsk arbeidsliv, der økende innslag av sosial dumping og arbeidslivskriminalitet undergraver den seriøse delen av arbeidslivet. Komiteen mener et godt samarbeid mellom myndighetene og partene i arbeidslivet er avgjørende for å møte utviklingen og for å stanse undergravingen av et anstendig og godt arbeidsliv innen den norske modellen.

Komiteen støtter forslagsstillerne i at det offentlige har et viktig ansvar for å sørge for at sosial dumping og arbeidslivskriminalitet ikke foregår når det offentlige kjøper varer og tjenester. Det er derfor positivt at en rekke kommuner og fylkeskommuner har vedtatt gode anskaffelsesrutiner i tråd med Telemarksmodellen.

Komiteen vil også peke på viktigheten av at Fellesforbundet, Byggenæringens Landsforening (BNL), KS og Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) har blitt enige om en rekke felles bestemmelser i forbindelse med offentlige bygge- og anleggsanskaffelser, noe som vil gjøre at de samme kontraktsbestemmelsene kan bli benyttet over hele landet. Det vil gjøre det enklere for offentlige oppdragsgivere å anskaffe bygge- og anleggsarbeid fra seriøse leverandører, og heve terskelen for hvilke bedrifter som kan delta i offentlige konkurranser. Det vil bidra til å utestenge useriøse aktører. Hensikten er å sikre større forutsigbarhet, bedre kvalitet på det som bygges, og å fremme en ryddig og seriøs næring for både de ansatte og for bedriftene. Bestemmelsene stiller blant annet krav til faglærte håndverkere og lærlinger i prosjektene, begrensninger i adgangen til bruk av underleverandører og pliktig medlemskap i StartBANK eller tilsvarende leverandørregister.

Komiteen viser også til at Stortinget har til behandling Prop. 51 L (2015–2016) Lov om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven), som har som mål å øke samfunnsansvaret i offentlige innkjøp, herunder med krav til hvor mange ledd leverandørkjeden kan ha, krav til lærlinger m.m.

Komiteen merker seg at forslagsstillerne omtaler bemanningsbransjen og kontraktstypen der man er ansatt uten at man har lønn mellom oppdrag.

Komiteen viser i denne sammenheng til Stortingets behandling av Representantforslag 104 S (2014–2015) om å forby visse typer ansettelseskontrakter i norskregistrerte foretak, der en enstemmig komité uttalte:

«... mener at Representantforslag 104 S (2014–2015) om å forby visse typer ansettelseskontrakter i norskregistrerte foretak peker på en utfordrende utvikling i dagens arbeidsmarked.

Komiteen deler forslagsstillerne bekymring for utviklingen i deler av arbeidsmarkedet med økende tendens til bruk av kontraktsformer av typen «fast ansettelse uten garantilønn». Komiteen merker seg at det under komiteens høring var bred enighet om at lovens intensjon for faste ansettelser ikke ivaretas av disse kontraktsformene.

Komiteen anser at dette understøttes av forarbeidene til Prop. 74 L (2011–2012) Endringer i arbeidsmiljøloven og tjenestemannsloven mv. – (likebehandling ved utleie av arbeidstakere og tiltak i den forbindelse mv.) der denne kontraktsformen beskrives på side 45, sitat:

'Uten tilstrekkelig garantilønn og forutsigbarhet med hensyn til tilgang på oppdrag, vil en 'fast ansettelse' i vikarbyrå i realiteten ikke innebære mer enn midlertidig ansettelse.'»

Komiteen viser til at deltakerne i høringen 2. mars 2016 var positive til at det tas aktive grep for å sikre et seriøst arbeidsliv, og fremhevet at det finnes ulike modeller som vil bidra til dette, herunder Telemarksmodellen og seriøsitetsskravene som er fremlagt av KS, Fellesforbundet, Difi og BNL.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, er opptatt av at arbeidslivet skal være trygt og at lov og orden følges. Flertallet ser derfor med uro på at det avdekkes uverdige og utrygge arbeidsforhold. I tillegg avsløres det forhold som preges av grov kriminalitet og utnyttelse av mennesker i en vanskelig situasjon.

Flertallet viser til at norsk arbeidsliv i hovedsak preges av ryddige og ordentlige forhold, men at ethvert kritikkverdig forhold er ett for mye. I enkelte bransjer er det langt større utfordring med arbeidslivskriminalitet enn andre.

Flertallet minner om at useriøse aktører også utgjør en trussel mot seriøse arbeidsgivere, noe som igjen vil gå ut over arbeidstagerne.

Flertallet viser til regjeringsplattformen, der arbeidet mot sosial dumping fremheves som en prioritet i arbeidslivspolitikken.

Flertallet viser til at Oslo kommune i en lang rekke år har stilt krav om blant annet lærlinger når tilbud for kommunen lyses ut, antall kontraktsledd i bransjer med utfordringer mv. Flertallet viser i tillegg til at regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet vil stille samme krav for staten. Flertallet

mener slike klausuler kan være et virkemiddel for å sikre at offentlige anbud går til seriøse og lovlige aktører. Samtidig er det viktig å ikke hindre at mindre aktører utelukkes fra offentlige anbudsprosesser.

Flertallet advarer mot en debatt der arbeidsinnvandrere får skylden for situasjonen i enkelte bransjer, og minner i den forbindelse om at mange av arbeidstagerne som blir utsatt for useriøse arbeidsgivere, nettopp er arbeidsinnvandrere. EØS-avtalen gir mulighet for både norske og utenlandske arbeidstagere å søke jobb andre steder i Europa. Flertallet mener det er et gode. Avtalens viktighet, blant annet for norsk eksport, og derfor også norske arbeidsplasser, gjør at det verken er et godt eller realistisk alternativ å gå ut av avtalen for å bekjempe sosial dumping. Useriøse aktører kan og må bekjempes innenfor EØS-samarbeidet. Å kombinere et nasjonalt og overnasjonalt søkelys på problemstillingen forsterker etter flertallets syn mulighetene for å lykkes i arbeidet.

Flertallet mener det er positivt at regjeringen Solberg sammen med partene i arbeidslivet har utarbeidet en strategi mot arbeidslivskriminalitet, og viser til de positive tilbakemeldingene strategien fikk fra partene. Flertallet merker seg, og er positive til, at regjeringen ønsker et bredt og varig samarbeid mellom myndighetene og partene i arbeidslivet for å bekjempe kriminalitet og useriøse arbeidsforhold. Samarbeidet følges opp blant annet innenfor rammen av regjeringens kontaktutvalg med partene i arbeidslivet.

I denne forbindelse vil flertallet også understreke at for at partssamarbeidet skal være vellykket, er det viktig med en god organisasjonsgrad. Organisasjonsgraden har vært dalende over flere år. Flertallet viser til samarbeidet med arbeidslivsorganisasjonene om en innsats i utsatte bransjer for å heve organisasjonsgraden.

Flertallet mener treparts bransjeprogrammer er en viktig del av arbeidet mot useriøsitet. I 2012 startet et treparts bransjeprogram i renholdsbransjen, og fra 2014 er det også bransjeprogrammer i utelivsbransjen og transportbransjen. Samarbeidet mellom partene og myndighetene har ført til flere viktige tiltak innen renhold, bl.a. regionale verneombud, godkjenningsordning og at tariffavtalen er allmenngjort. I transportbransjen er det vedtatt allmenngjøringsforskrifter for godstransport på vei og persontransport med turbil. I utelivsbransjen er det igangsatt flere viktige informasjonstiltak.

Flertallet viser også til tilsynets viktighet, og at flertallet i hvert statsbudsjett har foreslått og vedtatt økte bevilgninger til Arbeidstilsynet. Arbeidet mot sosial dumping er en hovedprioritering for tilsynet, og i 2014 økte antall tilsyn på området med 15 pst.

Flertallet viser også til viktigheten av at ulike etater samarbeider, og at Arbeidstilsynet i denne strategiperioden skal samarbeide med skatteetaten, Nav og politiet for å motvirke og avdekke useriøsitet og uanstendige arbeidsforhold.

Flertallet mener diskusjonen om et anstendig arbeidsliv bør være tverrpolitisk, og at dette er en debatt som i liten grad egner seg for partipolitiske polariseringer. Flertallet viser til den konsensus som har vært rådende på feltet, og at partiene har vært enige om mange viktige forslag i kampen for vårt felles arbeidsliv. Flertallet mener den norske konsensusstradisjonen er avgjørende for å løse en problemstilling av en slik viktighet.

Flertallet viser for øvrig til statsrådets svarbrev av 2. mars 2016, og slutter seg til vurderingene som gjøres der.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det stadig avdekkes alvorlige eksempler på sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i det norske arbeidslivet. Noen av sakene har blitt avslørt av offentlige kontrollmyndigheter, mens andre er avdekket av tillitsvalgte og media. Disse eksemplene viser at det fortsatt trengs en aktiv politikk og flere tiltak for å forhindre at useriøsitet, sosial dumping og kriminalitet skal bre om seg i det norske arbeidslivet. Disse medlemmer mener vi på denne bakgrunn trenger sterkere grep overfor sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, og viser til sine forslag i saken.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser samtidig til at tiltak mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet flere ganger tidligere er fremmet i denne stortingsperioden, men at regjeringspartiene har stemt mot tiltak som ville vært effektive virkemidler mot den alvorlige utviklingen i deler av norsk arbeidsliv. Dette gjelder blant annet Arbeiderpartiets fjerde handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet med 22 nye og konkrete tiltak overfor Stortinget som beskrevet i Representantforslag 20 S (2014–2015) fra stortingsrepresentantene Dag Terje Andersen, Anette Trettebergstuen, Lise Christoffersen, Fredric Holen Bjørndal, Helga Pedersen, Kari Henriksen og Arild Grande om utarbeiding av en handlingsplan med tiltak mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i Norge.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at svekkelsene av arbeidsmiljøloven som regjeringen Solberg har gjennomført, undergraver arbeidet for et seriøst og organisert

arbeidsliv. Flere midlertidige ansatte og mer innleie av arbeidskraft vil gi en negativ effekt for det seriøse og organiserte arbeidslivet. Flere midlertidig ansatte vil bety færre som tør å varsle om kriminelle forhold. Flere innleide arbeidstakere blir lettere å utnytte for useriøse arbeidsgivere. I tillegg fjernet regjeringen og støttepartiene et treffsikkert tiltak mot den negative utviklingen, nemlig kollektiv søksmålsrett. Kollektiv søksmålsrett gir fagforeningene rett til å reise sak mot arbeidsgivere ved mistanke om ulovlig innleie av arbeidskraft.

For disse medlemmer er det viktig å bygge videre på den norske modellen med det gode partsamarbeidet i norsk arbeidsliv, et samarbeid som dessverre har blitt svekket under nåværende regjering. Ansvarlige virksomheter og aktive tillitsvalgte er viktige aktører for å sikre et seriøst og organisert arbeidsliv og bør støttes opp av myndighetene, ikke motarbeides slik det er mange eksempler på at dagens regjering gjør.

Disse medlemmer kjenner til regjeringens løfter om økt kontrollvirksomhet, men ser at løftene i liten grad følges opp med bevilgninger. Disse medlemmer viser derimot til partienes respektive alternative statsbudsjett for 2016 med kraftfulle tiltakspakker overfor sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen følge praksis ved offentlige anskaffelser som bidrar til et seriøst arbeidsliv ved å følge opp krav til innkjøp i tråd med Telemarksmodellen og seriøsitetsbestemmelsene fremlagt av Difi, KS, BNL og Fellesforbundet.»

«Stortinget ber regjeringen innføre solidaransvar for offentlige byggherrer.»

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet forsterke godkjenningskravene i bemanningsforetaksregisteret og sørge for at det stilles krav til bemanningsforetakene om soliditet (kapitalkrav).»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av arbeidsmiljøloven § 14-12 (2), slik at avtaler om tidsbegrenset innleie bare kan inngås der det er hjemlet i en landsomfattende overenskomst.»

«Stortinget ber regjeringen sammen med partene i arbeidslivet gjennomføre en helhetlig gjennomgang av regelverket rundt innleie.»

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene foreslå tiltak som kan øke organiseringsgraden i

det norske arbeidslivet, som for eksempel å heve fagforeningsfradraget.»

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å styrke sanksjonsmulighetene overfor bedrifter som begår alvorlige lovbrudd, herunder vurdere å innføre mulighet for tvangsoppløsning av slike bedrifter.»

«Stortinget ber regjeringen utrede å styrke muligheten for å gi næringsforbud for aktører som gjentatte ganger alvorlig bryter allmenngjøringsloven.»

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet fremme forslag om å redusere dokumentasjonskravet i allmenngjøringsloven.»

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet sørge for at vedtak i Tariffnemnda gjøres for fire år om gangen.»

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene sørge for at beviskravet ved forlengelse av et vedtak i Tariffnemnda endres, slik at den part som krever at et allmenngjøringsvedtak skal bortfalle, har bevisbyrden overfor nemnda.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at det i representantforslaget fremmes 11 anmodningsforslag for å motvirke det økte omfanget av arbeidslivskriminalitet inkludert sosial dumping i norsk arbeidsliv. Dette medlem vil understreke at problemene med arbeidslivskriminalitet i norsk arbeidsliv har økt kraftig etter at det norske arbeidsmarkedet ble tilgjengelig for millioner av østeuropeiske arbeidstakere med utvidelsen av Den europeiske union (EU) og Norges tilslutning til Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS) med fri bevegelse av personer. Tilbudssjokket på det norske arbeidsmarkedet som EU-utvidelsene østover i 2004 og 2007 ga, har gitt økt arbeidslivskriminalitet i Norge, slik de offentlige etatene Arbeidstilsynet, Kriminalomsorgen, Kripos, Mattilsynet, Nav, Politiets utlendingsenhet, skatteetaten, tollvesenet, Utlendingsdirektoratet og Økokrim ser det (Arbeidsmarkedskriminalitet i Norge – Situasjonsbeskrivelse 2014):

«Fri flyt av arbeidskraft er i utgangspunktet en ønsket utvikling innenfor EU og EØS, men økt arbeidsinnvandring fører også til økt arbeidsmarkedskriminalitet, på grunn av den store tilgangen av (billig) utenlandsk arbeidskraft. Dette gir større spillerom for kriminelle aktører, på en måte som truer med å undergrave sentrale lønns- og arbeidsbetingelser i deler av norsk arbeidsliv, og som fører til omfattende svart arbeid og annen økonomisk kriminalitet.»

Dette medlem viser til at dette er svært negative konsekvenser av Norges tilslutning til EØS med fri bevegelse av personer, kapital, varer og tjenester. Dette medlem vil understreke at Senterpartiet var og er imot Norges tilslutning til EØS fordi nasjonal selvstendighet til blant annet å regulere det norske arbeidsmarkedet med Norges tilslutning til EØS ble overført fra Stortinget til Den europeiske union (EU) i Brussel.

Dette medlem vurderer det slik at den negative utviklingen i norsk arbeidsliv som følge av Norges tilslutning til EØS er så omfattende at den undergraver grunnleggende positive kvaliteter i norsk arbeidsliv. Kvaliteter som trygghet for inntekt og balanserte maktforhold mellom arbeidsgivere og arbeidsfolk undergraves. Dette medlem viser til at en undergraving av disse, etter dette medlems syn, positive kvalitetene ved norsk arbeidsliv over tid medfører at det som kjennetegnes ved den norske modellen, over tid svinner hen. Dette medlem vil understreke at det over tid ikke vil være mulig å opprettholde vår velferdsmodell med en omfattende innvandring. Dette medlem viser til at økt innvandring til Norge fra ikke-vestlige land gir økte forskjeller i Norge.

Dette medlem viser til at lov om allmenngjøring av tariffavtale ble vedtatt i juni 1993 i forbindelse med at EØS-avtalen åpnet for Norges deltakelse i EØS-arbeidsmarkedsområdet fra 1. januar året etter. Målsettingen med allmenngjøringsloven var å sikre utenlandske arbeidstakere som arbeider i Norge likeverdige lønns- og arbeidsvilkår med de vilkår norske arbeidstakere har, og å hindre konkurransevridning til ulempe for det norske arbeidsmarkedet. Dette var en av forutsetningene for at Landsorganisasjonen i Norge aksepterte EØS-avtalen.

Dette medlem vil peke på at allmenngjøringsloven følgelig ble vedtatt som et forsvarsverk mot de negative konsekvensene et større tilbud av utenlandsk arbeidskraft ville komme til å få på det norske arbeidsmarkedet, i form av press på lønns- og arbeidsvilkår for enkelte arbeidstakergrupper i det norske arbeidslivet. Dette medlem vil understreke at allmenngjøringsloven ikke ble tatt i bruk – ved at allmenngjøring fant sted – før etter de store utvidelsene av EU østover i 2004 og 2007.

Dette medlem vil vise til at allmenngjøringslovens bestemmelser er utsatt for et stadig press. Overvåkningsorganet ESA har varslet omkamp om Høyesteretts dom i verftsaken som sa at allmenngjorte regler også gjelder for reise, kost og losji, fordi ESA mener dette er i strid med EØS-avtalen. Videre mener dette medlem bestemmelser i EUs håndhevingsdirektiv med implementeringen i norsk lov og rett utfordrer sentrale virkemidler for å føre kontroll i og med norsk arbeidsliv. Dette medlem vil

her nevne som eksempel at direktivets bestemmelser gir et svakere solidaransvar sammenlignet med norsk lov.

Dette medlem er helt enig med forslagsstillerne i at bemanningsforetakene må begrenses av hensyn til arbeidstakernes lønns- og arbeidsvilkår i norsk arbeidsliv. Dette medlem vil her vise til det fremsatte lovforslaget om å oppheve arbeidsmiljøloven § 14-12 andre ledd med virkning fra 1. juli 2016, jf. Innst. 210 L (2015–2016), Representantforslag 32 L (2015–2016). Lovforslaget ble nedstemt i Stortinget 5. april 2016 mot Senterpartiets og Sosialistisk Venstrepartis stemmer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at bemanningsforetak som ansetter personer i faste stillinger med kontrakter som ikke gir trygghet for stilling og inntekt, jf. kontraktsformer som «fast ansatt uten lønn mellom oppdrag», undergraver det som tidligere har vært en felles forståelse mellom partene i arbeidslivet av hva som menes med faste ansettelser i norsk arbeidsliv. Disse medlemmer mener dette fremtvinger en presisering av «fast ansatt» i arbeidsmiljøloven, jf. Innst. 368 S (2014–2015), Representantforslag 104 S (2014–2015).

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag som presiserer begrepet «fast ansatt» i arbeidsmiljøloven.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen følge praksis ved offentlige anskaffelser som bidrar til et seriøst arbeidsliv ved å følge opp krav til innkjøp i tråd med Telemarksmodellen og seriøsitetsbestemmelsene fremlagt av Difi, KS, BNL og Fellesforbundet.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen innføre solidaransvar for offentlige byggherrer.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet forsterke godkjenningskravene i bemanningsforetaksregisteret og sørge for at det stilles krav til bemanningsforetakene om soliditet (kapitalkrav).

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av arbeidsmiljøloven § 14-12 (2), slik at avtaler om tidsbegrenset innleie bare kan inngås der det er hjemlet i en landsomfattende overenskomst.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sammen med partene i arbeidslivet gjennomføre en helhetlig gjennomgang av regelverket rundt innleie.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene foreslå tiltak som kan øke organiseringsgraden i det norske arbeidslivet, som for eksempel å heve fagforeningsfradraget.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å styrke sanksjonsmulighetene overfor bedrifter som begår alvorlige lovbrudd, herunder vurdere å innføre mulighet for tvangsoppløsning av slike bedrifter.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen utrede å styrke muligheten for å gi næringsforbud for aktører som gjentatte ganger alvorlig bryter allmenngjøringsloven.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet fremme forslag om å redusere dokumentasjonskravet i allmenngjøringsloven.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet sørge for at vedtak i Tariffnemnda gjøres for fire år om gangen.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene sørge for at beviskravet ved forlengelse av et vedtak i Tariffnemnda endres, slik at den part som krever at et allmenngjøringsvedtak skal bortfalle, har bevisbyrden overfor nemnda.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag som presiserer begrepet «fast ansatt» i arbeidsmiljøloven.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:47 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Karin Andersen, Heikki Eidsvoll Holmås og Audun Lysbakken om tiltak for et anstendig arbeidsliv og mot sosial dumping – vedlegges protokollen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 26. april 2016

Arve Kambe

leder

Dag Terje Andersen

ordfører

Vedlegg**Brev fra Arbeids- og sosialkomiteen v/statsråden til arbeids- og sosialkomiteen, datert 2. mars 2016****Svar til Stortinget vedrørende representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Heikki Eidsvoll Holmås, Kirsti Bergstø og Karin Andersen om tiltak for et anstendig arbeidsliv og mot sosial dumping (dokument 8:47 S (2015-2016))**

Jeg viser til brev fra Stortingets arbeids- og sosialkomité 10. februar 2016 der det er bedt om min vurdering av Dokument 8:47 S (2015-2016). Mitt svar er på noen punkter utarbeidet i samråd med Nærings- og fiskeridepartementet.

Norsk arbeidsliv preges i dag i all hovedsak av ryddige og ordentlige forhold, men i enkelte bransjer er det betydelige utfordringer med useriøse arbeidsforhold og lovstridig virksomhet. Tilbakemeldinger fra etatene som samarbeider om å bekjempe arbeidslivskriminalitet tyder på at kriminaliteten er bedre organisert enn tidligere. I mange tilfeller framstår lovbruddene som systematiske, godt planlagte og mer profesjonelt utført enn tidligere, med tildekking av de reelle forholdene gjennom blant annet bruk av falske dokumenter og opplysninger.

Regjeringen er opptatt av å fremme seriøse og gode arbeidsforhold og bekjempe arbeidslivskriminalitet gjennom et bredt samarbeid med offentlige myndigheter og arbeidslivets parter. Dette er bakgrunnen for at regjeringen i fjor la fram en strategi for å styrke innsatsen mot arbeidslivskriminalitet. Strategien ble utarbeidet etter dialog med hovedorganisasjonene i arbeidslivet og tiltakene følges opp av en rekke departementer. Som ledd i oppfølgingen av dette holdt statsministeren toppmøte om arbeidslivskriminalitet i januar i år.

Jeg har følgende merknader til representantforslaget:

Kommentar til forslag 1

Representantene foreslår å innføre "Telemarksmodellen" som regelverk for alle offentlige innkjøp. I regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet står det offentliges rolle som innkjøper av varer og tjenester som et sentralt virkemiddel for å fremme seriøsitet og bekjempe kriminalitet i arbeidslivet. Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter stiller klare krav til utformingen av kontraktsvilkårene. Jeg viser også til at Nærings- og fiskeridepartementet har lagt fram lovforslag om endringer i regelverket for offentlige anskaffelser, jf. Prop. 51 L (2015-2016). Forslagene går ut på at offentlige opp-

dragsgivere som hovedregel skal stille krav om bruk av lærlinger i bransjer der det er særlig behov for lære-plasser, og at det skal innføres en ny lovhjemmel for å pålegge oppdragsgiverne å stille krav om maksimalt antall ledd i kontraktskjeden ved offentlige anskaffelser i bransjer der det er særskilte utfordringer. Lovendringene innebærer en skjerping av regelverket og ligger nå til behandling i Stortinget.

Som omtalt i representantforslaget er det tatt flere initiativ, blant annet fra partene i arbeidslivet, til å utarbeide anbefalinger og retningslinjer om krav til seriøsitet ved offentlige anskaffelser. I tillegg foreligger det en rekke veiledninger som offentlige virksomheter kan benytte for å sikre god oppfølging av innkjøp. På oppdrag fra Arbeids- og sosialdepartementet utarbeidet for eksempel Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) i 2015 en veileder om beste praksis for etterlevelse av forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige anskaffelser. Det kan også vises til at KS, Fellesforbundet, Byggenæringens landsforening og Difi sammen har utarbeidet anbefalinger til seriøsitetsskrav som kan stilles ved bygg- og anleggsanskaffelser, og at Samarbeid mot svart økonomi, der Skatteetaten, LO, NHO, KS, Unio og YS er involvert, har lagt fram anbefalinger i sitt dokument "Strategiske grep for å hindre svart økonomi og arbeidslivskriminalitet ved anskaffelser i kommuner og fylkeskommuner". Flere kommuner har på eget initiativ utarbeidet retningslinjer for anskaffelser. Det er positivt at det foreligger gode eksempler og anbefalinger for hvordan statlige virksomheter, fylkeskommuner og kommuner kan følge opp sine anskaffelser for å sikre seriøse arbeidsforhold. Regjeringen vil på dette området avvente ytterligere regelverksendringer.

Kommentar til forslag 3

Representantene foreslår at godkjenningsskravene i bemanningsforetaksregisteret forsterkes, og at det sørges for at det stilles krav til bemanningsforetakene om soliditet (kapitalkrav). Regjeringen er opptatt av å ha ryddige forhold i bemanningsbransjen og at det generelt i arbeidslivet skal lønne seg å være seriøs. Når det gjelder bemanningsforetaksregisteret er det viktig å påpeke at dette ikke er en godkjenningssordning, men et register over virksomheter som oppfyller bestemte offentlige registreringsplikter og som har et visst økonomisk fundament. Formålet med registeret er å gi en oversikt over slike virksomheter og gjøre det enkelt for brukerne å finne frem til regis-

terte virksomheter. Samtidig vil det også ha en funksjon for Arbeidstilsynet i deres arbeid. I dag gjelder det allerede et krav om at bemanningsforetakene skal være registrert som aksjeselskap eller allmennaksjeselskap i Norge. Alternativt kan de stille sikkerhet i form av garanti fra bank eller forsikringsselskap for egenkapital tilsvarende minstekrav til aksjekapital for slike selskaper. Ved innføringen av reglene ble det lagt til grunn at dette ville utgjøre en rimelig forsikring for at selskapet drives på en økonomisk forsvarlig måte. Jeg mener det er lite hensiktsmessig med konkrete regelendringer nå, slik representantene foreslår.

Kommentar til forslag 4

Representantene foreslår at avtaler om tidsbegrenset innleie bare kan inngås der det er hjemlet i en landsomfattende overenskomst, jf. arbeidsmiljøloven § 14-12 andre ledd. Jeg viser her til mitt tidligere svar til Stortinget i forbindelse med Dokument 8:32 L (2015-2016), hvor det både pekes på at innleieadgangen etter § 14-12 andre ledd er underlagt visse begrensninger og at Arbeidstilsynet fra 1. januar 2014 har fått myndighet til å føre tilsyn med bestemmelsen. Arbeidstilsynet kan nå kreve at virksomheten fremlegger dokumentasjon på at den er bundet av tariffavtale og at det faktisk er inngått avtale med de tillitsvalgte. Det må også dokumenteres at avtalen gjelder tidsbegrenset innleie og at de tillitsvalgte representerer et flertall av den arbeidstakerkategori innleie gjelder. Hensikten er å styrke etterlevelsen av regelverket på innleieområdet.

Departementet har siden høsten 2015 hatt en dialog med partene i arbeidslivet om utviklingen i ulike tilknytningsformer i arbeidslivet, herunder om ansettelsesavtaler i bemanningsbransjen. Etter mitt syn bør ikke § 14-12 andre ledd i arbeidsmiljøloven endres slik representantene har foreslått. Jeg mener det er viktig at de ulike problemstillingene rundt bemanningsbransjen blir sett i sammenheng og håndtert i god dialog med partene i arbeidslivet. Regjeringen er opptatt av å sikre at samtlige tiltak mot sosial dumping er målrettede og velfungerende. Utviklingen og problemstillingene på dette området vil derfor bli fulgt videre.

Kommentar til forslag 5

Representantene ber regjeringen innføre et treparts bransjeprogram for bemanningsbransjen. Formålet med et treparts bransjeprogram er å etablere et samarbeid mellom myndighetene og partene i arbeidslivet om langsiktige forbedringer i utsatte bransjer. Det er i dag etablert slike bransjeprogrammer i renhold, uteliv og transport. Etableringen av

disse bygger på drøftinger med partene, både med hovedorganisasjonene og på bransjenivå. Dette vil også være naturlig fremgangsmåte når det gjelder opprettelsen av eventuelle nye bransjeprogram.

Kommentar til forslag 6

Representantene ber regjeringen innføre tiltak som kan øke organisasjonsgraden i det norske arbeidslivet, som for eksempel å heve fagforeningsfradraget. Regjeringens politikk er å legge til rette for et organisert arbeidsliv og et velfungerende treparts-samarbeid. I samsvar med regjeringens politiske plattform skal inntektsfradraget for fagforeningskontingent videreføres på 2013-nivå. Jeg viser til at det allerede er etablert samarbeid med organisasjonene i arbeidslivet om en særskilt innsats i bransjer hvor det er høy risiko for useriøse arbeidsforhold og arbeidslivskriminalitet, der informasjonstiltak blant annet har bestått i å gjøre arbeidstakere og arbeidsgivere oppmerksomme på muligheter og fordeler ved å organisere seg.

Kommentar til forslag 7 og 8

Representantene ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å sikre at bedrifter som begår alvorlige lovbrudd kan tvangsoppløses, samt å styrke muligheten for å gi næringsforbud for aktører som gjentatte ganger alvorlig bryter allmenngjøringsloven. Representantene viser til at det er nødvendig å slå hardt ned på alvorlig arbeidslivskriminalitet. Det er jeg enig i. Disse spørsmålene må eventuelt utredes nærmere, blant annet fordi det er nødvendig å få med domstolenes erfaringer i slike saker dersom nye regler skal vurderes. Innenfor dagens regler har domstolene allerede adgang til å reagere ovenfor kriminelle aktører med rettighetstap, og i forbindelse med konkurs ilegge karantene.

Kommentar til forslag 2, 9, 10 og 11

Representantene presenterer flere forslag knyttet til allmenngjøringsordningen, herunder å innføre solidaransvar for offentlige byggherrer, å redusere dokumentasjonskravet i allmenngjøringsloven, å sørge for at vedtak i Tariffnemnda gjøres for fire år av gangen og å sørge for at beviskravet ved forlengelse av et vedtak i Tariffnemnda endres. Allmenngjøringsordningen er et sentralt virkemiddel mot uakseptable lønns- og arbeidsvilkår. Det er viktig at ordningen fungerer effektivt. Partene i arbeidslivet har en svært sentral rolle i ordningen ikke minst fordi lønnsdannelsen er partenes ansvar. En eventuell videreutvikling må derfor skje i samarbeid og forståelse med dem.